

Kina

Ett land i ekonomisk förändring

Emma Hammenstig
Malin Lindgren

Luleå tekniska universitet

D-uppsats

Samhällskunskap

Institutionen för Industriell ekonomi och samhällsvetenskap

Avdelningen för Samhällsvetenskap

Abstract

China in a country in economic change, they have gone from a socialist economic to a great power and market economy.

They are more open to the world around now then they were before. That has lead to international influences and trade.

Their growing economy has even been called the new superpower after USA.

This essay is about Chinas economic history; their way to great power and the economic of tomorrow. But also the economic differences in the country by cities and the countryside.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att belysa Kinas ekonomiska utveckling, vägen från planekonomi till marknadsekonomi och om det därmed uppstått skillnader mellan städer och landsbygd. Vidare studera Kinas relation med omvärlden gällande handel. I teoriavsnittet reder vi ut definitionerna på de tre ekonomiska begreppen marknadsekonomi, blandekonomi och planekonomi. Detta för att se om Kina har gått från planekonomi till marknadsekonomi.

Sedan Mao Zedong övertog makten 1949 har Kinas ekonomiska situation förändrats ett flertal gånger. När Zedong tog över makten socialiserades Kina och all egendom som varit privatägd tillföll staten. All produktion och försäljning styrdes av staten, det bidrog till överproduktion och misskötsel av industri och jordbruksverksamhet. Arbetskraften var tvingad kvar på landsbygden och bönderna hade ingen möjlighet att investera för staten tog det överskott som blev. Planekonomin planerades i femårsplaner såsom förebilden Sovjetunionen. Dessa femårsplaner följde inte den gällande marknaden och efterfrågan som förekom i landet och omvärlden. Men trots detta var tillväxten högre än tidigare även om den inte var lika hög som omvärldens ökning. Kina gick från misär till fattigdom. När Mao dog kom den så kallade andra revolutionen; reformpolitiken från 1978. Det blev tillåtet med privat ägande och det fanns både kollektivt och privat ägande. Kina öppnade sig till omvärlden och utländskt kapital bidrog till den ekonomiska utvecklingen. Kinas öppnande till omvärlden innebar också att Kinas befolkning fick se vad som skedde i omvärlden och blev därmed kritisk till omvärldens försprång. Men också att allt fler från utlandet investerade i Kinas industrier. Monopolet på utrikeshandeln togs bort och företagen fick större rättigheter och större självständighet. Privatisering av småföretag bidrog till att de som ägde och arbetade i de små företagen tjänade i vissa fall dubbelt så mycket som en statsanställd med låst lön.

Det som ligger till grund för den marknadsekonomiska utvecklingen är kollektiviserandet av jordbruket och förstatligandet av industrin. Men också på grund av utrikeshandeln som tidigare var uteslutet i Kina. Efter reformen 1978 då den statliga kontrollen minskade ökade den ekonomiska tillväxten. Kina övergav det kollektiva jordbruket och de införde produktionsbeslut för lantbrukarna, och de fick åter makten över sin produktion och vinst.

Det finns också problem med ekonomin i Kina, de har under en längre tid haft en stigande inflation, allt mellan 2% till 20% med följd som försämrad tillväxt och minskad inflationstakt. Kina har haft en opåverkad arbetsmarknad. Det är inte tillåtet med fackföreningar och därför har det inte funnits kollektiva förhandlingar eller arbetsrättsliga regler. Deras information som

de ger ut till omvärlden är inte heller opålitligt detta på grund av den stora befolkningen och det sker både överrapportering och underrapportering.

Skillnaderna mellan städer och byar är stora, under maoismen var arbetskraften störst bland byar men i och med reformen 1978 koncentrerades industrierna till städerna. Detta trots att befolkningen är störst på landsbygden. Stadsborna och byborna har olika rättigheter, de på landsbygden har en liten tillgång till bidrag och skattefinansierade transfereringar. Endast 10-15% resten går till städerna. Förut kunde en landsbo inte bege sig hur som helst till städerna och det är än idag svårt att komma in i städerna. En stadsbo har rätt till den sociala välfärden medan en landbo bara har tillgång till att odla på sin mark.

EU är en stor handelspartner till Kina men EU vill inte erkänna Kina som en marknadsekonomi. De anser att staten har för stor inblandning i ekonomin och att deras lagar inte är tillräckligt starka. Medan Kina säger att 70% av deras ekonomi är marknadsstyrd och enligt WTO behöver bara 60% av ekonomin vara det för att det ska anses vara marknadsekonomi. Men EU säger att genom förhandlingar håller de på att lösa detta problem, för Kina kräver ett erkännande som Marknadsekonomi från EU.

Kina blev 2001 medlem i WTO (World Trade Organisation) detta sedan både USA och EU gett sitt erkännande. Detta ger dem större tillgång till den utländska marknaden men det ger också omvärlden tillgång till deras marknad. Det ger de inhemska företagen konkurrens och Kina kan drabbas av de regler och lagar som medlemskapet kan tvinga fram.

Kontentan av det skrivna är att landet befinner sig i en övergång mellan plan- och marknadsekonomi. Men dock återstår hinder som måste passeras för att detta ska ske.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
1.1 SYFTE.....	2
1.2 METOD OCH MATERIAL	2
1.3 AVGRÄNSNING	3
1.4 DISPOSITION	3
1.5 KÄLLKRITIK	4
1.6 CENTRALA BEGREPP.....	4
2 TEORI	5
2.1 MARKNADSEKONOMI	5
2.2 BLANDEKONOMI	5
2.3 PLANEKONOMI	6
2.4 ÖVERGÅNG FRÅN PLAN- TILL MARKNADSEKONOMI	6
3. DET GAMLA KINA	8
3.1 MAO ZEDONG OCH MAOISMEN	8
4. DET NYA KINA	10
4.1 REFORMPOLITIKEN FRÅN 1978.....	10
4.2 ETT MODERNARE KINA	11
4.3 FÖRETAG I KINA.....	12
4.4 EKONOMISK TILLVÄXT.....	13
4.5 TROVÄRDIG EKONOMI ELLER INTE	14
4.6 EKONOMIN UNDER 2003-2004	15
4.7 SKILLNADER MELLAN STÄDER OCH LANDSBYGD - OJÄMN FÖRDELNING	15
4.8 KINA OCH OMVÄRLDEN	17
4.9 KINAS INTRÄDE I WTO	18
4.11 TANKAR FRÅN EN ASIENEXPERT I EKONOMI.....	19
5. ANALYS OCH DISKUSSION	20
5.1 FORTSATTAS STUDIER	22
REFERENSERS	24
Bilaga 1	

1 INLEDNING

Kina är världens folkrikaste land. Om några år kan det hända att de även har den största ekonomin i världen. Kina har fått stor kritik från omvärlden för att deras politik strider mot FN konventionens mänskliga rättigheter samt att landet saknar ett väl fungerande rättssystem. Detta skapar problem när utländska investerare kommer till landet för att satsa kapital i landets industrier samt vid nyetableringar av utländska företag. (Länder i fickformat nr 811)

Kina har sedan reformpolitiken 1978 utvecklats från en ren planekonomi till en mer marknadsanpassad ekonomi. Det återstår dock vissa omställningar för att landet ska betraktas som en marknadsekonomi. Omvärlden bland annat EU vill fortfarande inte erkänna landet som en marknadsekonomi, de anser att staten har för stor kontroll över ekonomin. (Internet 1)

Sedan 2001 är Kina medlem i WTO. Levnadsstandarden har höjts för många i landet och en stor del av befolkningen betraktas vara ovanför det världsbanken definierar ”fattigdomsstrecket”, vilket är 1 USD per dag. Stora skillnader kan dock urskiljas mellan städer och landsbygd. Även i städer finns det dem som anses vara andra klassens medborgare, den så kallade kringdrivande befolkningen som har flyttat in till städerna från landsbygden. Staten är medveten om dessa problem och arbetar med skattereformer och lönepolitik för att komma till bukt med problemet. (Internet 2)

Kina kan anses ha öppnat sig för sina medborgare, vilket gör det möjligt att förflytta sig i större utsträckning än tidigare. Det betyder att fler invånare flyttar från landsbygden till städerna och bosätter sig där. Det innebär allt fler inte får ta del av den sociala välfärd som finns i städerna och därmed skapas ett större socialt missnöje. (Internet 2)

1.1 Syfte

Eftersom Kina är ett land som genomgår stora förändringar tycker vi att det skulle vara intressant att studera den ekonomiska utvecklingen som sker. Detta för att öka vår egen kunskap och få en inblick i det som äger rum i Kina.

Syftet med denna uppsats är att studera Kinas ekonomi har utvecklats vid övergången från planekonomi till marknadsekonomi. Kina är ett kommunistiskt land, därför borde det kunna förväntas att landet har en planekonomi, men de ekonomiska reformer som införts under de senaste 30 åren har utvecklat landet till en relativt modern ekonomi. Har det i och med denna utveckling skett någon förändring i den ekonomiska tillväxten, har dessa reformer fått någon inverkan på landsbygd och städer? Syftet är också att undersöka vilka ekonomiska relationer Kina har med EU.

Det vi lägger fokus på är följande:

- Har Kina utvecklats från planekonomi till marknadsekonomi?
- Hur ser den ekonomiska tillväxten ut i Kina?
- Skillnaderna mellan städerna och byarna
- Kinas relationer med EU och medlemskapet i WTO.

1.2 Metod och material

Vi har använt oss av litteratur studier, Internetkällor samt gjort en intervju med Asienexperten Professor Fredrik Sjöholm vid Handelshögskolan i Stockholm. Efter att han medverkade i SVT:s nyhetsmorgon där de diskuterade Kinas ekonomiska utveckling valde vi att ställa ett antal frågor till honom via mail. (se bilaga 1)

Teori delen är baserad på boken *Vår ekonomi* skriven av Klas Eklund, chefekonom på SEB. Samt uppslagsverket Nationalencyklopedin som återfinns på bibliotekets hemsida.

I empiri delen är byggd på litteratur om Kinas historia och deras väg till marknadsekonomi. Litteraturen vi använt oss av är följande:

Tillväxt, Stagnation, Kaos är skriven av Christer Gunnarsson och Mauricio Rojas som är verksamma inom ekonomi- historiska institutionen vid Lunds universitet. Boken behandlar den ekonomiska historien från det förindustriella Kina till reformerna efter 1978.

Kinas väg; från stenåldern till dataåldern som är författad av makarna Kaj och Claude Björk, har varit ambassadör i Peking respektive arkeologdoktorand, de berättar om landets utveckling genom tiderna.

Kina i förändring är en samhällsskildring skriven av The Guardians Asienexpert John Gittings.

Ytterligare har en del rapporter används för uppsatsen, bland annat en som är skriven av professor Arne Bigsten och doktorand Christer Ljungwall i utvecklingsekonomi vid Nationalekonomiska institutet i Göteborg. Arne Bigsten forskar i handel, ekonomisk politik, tillväxt och fattigdom. Medan Christer Ljungwall inriktar sig på stabiliseringspolitik och investeringar i Kina.

Utrikesanalyser från utrikespolitiska institutet skrivna av Anders Mellbourne direktör på utrikespolitiska institutet mellan 1999-2005 nyttjas också.

Swedish trade, som återfinns på UD och Sveriges ambassad, har en rapport om Kina inför framtiden skriven av Kristina Sandklef och Ingolf Kiesow. Sandklef är samhällsvetare och Kiesow är ambassadör och forskare, verksam på UD:s Asienhet.

1.3 Avgränsning

Vi avgränsar vår uppsats till att studera övergången från plan- till marknadsekonomi och hur detta påverkat Kinas byar och städer. Vidare tar vi enbart upp Kinas relation med EU och medlemskapet i WTO och hur detta påverkat landet.

1.4 Disposition

Det inledande kapitlet efterföljs av en teoridel som förklarar tre ekonomiska begrepp samt de ekonomiska förespråkarnas idéer. Därefter följer en historisk bakgrund som beskriver Mao Zedong och maoismen, som skildrar den ekonomiska politiken under den gångna tiden.

Empiridelen presenteras i kapitel fyra och den behandlar bland annat reformpolitiken från 1978 och ekonomisk tillväxt. Detta kapitel inleds med en introduktion av reformpolitiken och vad den hade för inverkan på ekonomin. Därefter presenteras Kinas modernisering samt

övergång till en mer marknadsanpassad ekonomi. Vidare tas skillnader mellan städer och landsbygden i Kina upp. Även Kinas relationer med EU och medlemskapet i WTO. Kapitlet avslutas med några synpunkter från Fredrik Sjöholm.

1.5 Källkritik

Det kan vara svårt att få fram rättvisande fakta och statistik, detta beror bland annat på att Kina är en kommunistisk stat och att ledningen försöker granska alla uppgifter som kommer ut till omvärlden. Vidare är det praktiskt taget omöjligt att få fram rätt fakta från alla medborgare i landet. Samt att de lokala kadrerna lämnar felaktig information till statsmakten för egen vinning skull. Detta gör att allt som står om landet kan vara missvisande. Även de västerländska källorna kan vara missvisande detta eftersom deras information från början kan vara felaktiga, från den kinesiska staten samt att den kan vara vinklad efter skribentens politiska tillhörighet. En annan sak är att olika källor ger helt olika information, vilket kan göra det hela förvirrande.

Eftersom att intervjun med Fredrik Sjöholm gjordes via mail, fick han tid att tänka igenom svaren mer noggrant, kanske hade svaren sett annorlunda ut om det var en direktintervju.

1.6 Centrala begrepp

Kadrer – anställda tjänstemän särskilda funktionärer i kommunistiska partier (NE)

Hukuo – hushållsregistreringssystem (Internet 9)

Produktionsbeslut - innebär samtidigt efterfrågan på produktionsfaktorer (NE)

Överrapportering – skriver upp resultaten (Eklund 2002)

Underrapportering – håller ner resultaten (Eklund 2002)

BNP – värdet av sålda och producerade varor i ett land under ett år (Eklund 2002)

Inflation – Stegning av den allmänna prisnivån (Eklund 2002)

Devalvering – Nedskrivning av valutans värde (Eklund 2002)

Immateriella rättigheter - Intellektuella prestationer och skapande kan ägas exempelvis; patent på uppfinningar, ritningar och modeller, varumärken. (Eklund 2002)

Current prices – Löpande pris (Eklund 2002)

Trade and cooperation agreement – Handelsavtal med Kina. (Eklund 2002)

2 Teori

Detta kapitel tar upp definitionen på tre samhällsekonomiska former, för att ge klarhet med vad de innebär. Samt de ekonomiska förespråkarnas idéer och tankar.

2.1 Marknadsekonomi

Förespråkaren till denna ekonomiska form är Adam Smith (1723-1790), han var professor i moralfilosofi i Glasgow under 1700-talet. Han anses vara den som grundlade nationalekonomins ställning som vetenskap. Han försökte i sin bok **The Wealth of Nations** utreda vad som ger välstånd. Han kom fram till om alla specialiserade sig på det de var duktiga på skulle det underlätta arbetsfördelningen. Men för att detta ska fungera krävs det att de olika arbetsmomenten sammankopplades och det skulle ske genom att marknaden var den stora samordnaren, detta med hjälp av konkurrensen. Smith ansåg att konkurrensen var det som gör att de bästa producenterna överlever och konsumenterna får det de vill ha. Smiths ekonomisk-politiska slutsats var att marknadsekonomin skulle vara så fri som möjligt, dock var han mycket emot monopol och karteller som stoppade konkurrensen. (Eklund 2002 s.)99)

Marknadsekonomi är resursanvändningen som styrs av marknaden. Definition på marknaden är där människor och företag handlar med varor och tjänster och priset på dessa styrs av utbud och efterfrågan. Det som tillverkas i framtiden styrs av de vinster företagen gjort. I en ren marknadsekonomi saknas statlig inblandning, endast marknaden styr. Företagen jobbar på en konkurrensmarknad, då de försöker slå ut varandra för att själva överleva. Detta leder till att konsumenterna får ett stort inflytande på ekonomin. (Eklund 2002 s.98 ff)

2.2 Blandekonomi

En helt och hållet ren marknadsekonomi existerar inte, utan det är en samverkan mellan ”marknadsstyrning” och ”regleringar”. Förekommer främst i icke- kommunistiska länder som innebär att man tillämpar kapitalistisk, marknadsstyrd ekonomi där den offentliga sektorn styr resursfördelningen och med egna företag deltar i produktionen. (Internet 3) Hur stor inverkan respektive kraft har den politik som förs i landet på ekonomin, samt de sociala förhållandena som finns där. Även olika organisationer samt stat och kommuner är med och påverkar fördelningen mellan inkomster och förmögenhet genom olika skatter samt bidrag. En annan

orsak till de ingripande som sker i ekonomin är att förhindra höga arbetslöshetstal som skulle kunna råda i landet. ”Marknadsekonomi med omfattande offentliga inslag, regleringar och konkurrensbegränsningar kallas blandekonomi.” (Eklund 2002 s.104-106)

2.3 Planekonomi

En av grundarna till den marxistiska läran är Karl Marx (1818-1883), han var filosof, ekonom, historiker och praktisk politiker på en och samma gång. Han ansåg att den kapitalistiska läran var på väg till sin undergång. Han ville ha planekonomi för att förgöra marknadens ”anarki” och ”kaos.” (Eklund 2002 s. 110 f.)

I en planekonomi styrs produkttillverkning och resursanvändning genom politiska och administrativa beslut. Staten är de som äger företagen i landet.(Internet 4)

I en planekonomi styrs ekonomin av en centralt fastställd plan. Staten styr vad och hur mycket som ska produceras. (Internet 5) Enligt teorin skulle all arbetslöshet kunna elimineras med detta sätt i och med styrningen av de ekonomiska resurserna. Detta är dock ett problem i verkligheten då informationen som de olika delar som ”marknadsmässiga prissignaler” ger går förlorade. Det medför även risk för korruption och problem med att ta emot nya produktionsmetoder och företagsamhet. En annan faktor är att makten koncentreras och detta förhindrar demokratin. (Eklund 2002 s.107)

2.4 Övergång från plan- till marknadsekonomi

Utvecklingen i Kina visar på en övergång från planekonomi mot en marknads ekonomi. Siffror från den kinesiska staten visar på att 1994 gav de statligt ägda företagen arbete till cirka 66 % av den arbetsföra befolkningen, år 2002 var siffran nere på 41 % av sysselsättningen. Vidare kan det ses att 1994 sysselsatte de privatägda företagen 9 % av befolkningen och år 2002 var det uppe i 48 %. Ökningen beror på privatisering av statliga företag, nya privata företag som etableras men också på att utländska företag inrättas i landet. (Trots dessa siffror så har de statliga företagen ökat sin produktion från 37 % 1994 till 41 % år 2002.) Stora skillnader kan dock skönjas mellan olika regioner i landet, vissa delar är mer liberaliserade. (Internet 2)

Trots att den privatägda industrin sysselsätter merparten av den arbetsföra befolkningen, lever merparten av invånarna på landsbygden kvar i planekonomi. Efter reformerna fick

bönderna rätt att leasa jorden, men det krävdes att de producerade utvalda grödor som staten fick köpa till redan fastställda priser, men de fick förutom detta odla produkter som fick säljas privat. Detta system fortlever och bönderna har fortfarande ingen äganderätt till marken de brukar. Det innebär en stor osäkerhet för bönderna som lätt kan förlora marken utan någon kompensation, och vidare leder det till att jorden utarmas eftersom inte några investeringar görs för att förbättra den, vilket kanske skulle skett om någon ägt jorden. Eftersom bönderna inte har rätt att köpa och sälja mark, utan endast äger bostaden de bor i kan de inte heller bli annat än fattiga.(Internet 2)

Dock finns det på landsbygden Town and Village Enterprises (TVEs), det är små företag som är kollektivt ägda. Dessa företag har utvidgat sig och blivit fler och drivs som de vore privatägda. Detta ska hjälpa landet gå från planekonomi till marknadsekonomi, jordbruksamhälle till industrisamhälle.(Gunnarsson/Rojas 1997 s.174)

Andra tecken på att Kina fortfarande är ett planekonomiskt land är de låga vatten- och energipriserna. Detta leder till att dessa resurser slösas bort. Men även det att landet har ett högt sparande och tämligen låg konsumtion visar på att inget fungerande välfärdssystem har skapats. (Internet 2)

3. DET GAMLA KINA

Detta kapitel beskriver det gamla Kina innan de ekonomiska reformerna kom till under 1970-talet, samt Maos makt övertag.

3.1 Mao Zedong och Maoismen

Ledaren för den Röda armén Mao Zedong vann över nationalisterna i inbördeskriget och utsågs till ledare 1949 över Folkrepubliken Kina. Hela landet blev socialiserat och all egendom tillföll staten. "Det stora språnget" inleddes 1958, det innebar att jordbruket skulle kollektiviseras samt industrier förstatligades. Mao ville att Kina skulle utvecklas till en industrination, detta på bara några årtionden. Jordbruket blev hårt utnyttjat och nödår rådde. Miljontals människor dog till följd av detta. (Gunnarsson/Rojas 1997 s.174ff)

Den så kallade jordreformen sattes i gång i Kina det innebar att familjejordbruken ersattes med folkkommuner. Jordägarklassen, köpmän, penningutlånare och ockrare på landsbygden avlägsnades. Genom detta fick partiet stöd hos de fattiga på landsbygden, och de fick en påtaglig maktbas i Kina. (Gunnarsson/Rojas 1997 s.175) Staten kontrollerade försäljningen av de producerade varorna. Detta blev till negativa följder för jordbrukarna och kommunerna ersattes med produktionslag. Det blev privata odlingslotter och marknaden för jordbruksprodukter öppnades på nytt och de satsade på att modernisera jordbruket. Ekonomin planerades i femårsplaner som inte följde den gällande marknaden. Detta ledde till ineffektiv resursutnyttjande. Men tillväxten var dock högre än tidigare eftersom insatsen av resurser ökade. Under den här tiden steg tredubbligt BNP och capitainkomsten steg med 80 % mellan 1952 och 1978. Men trots detta växte Kina långsammare än den övriga världen vid denna tid. (Internet 6) "Kina gick från misär till fattigdom". (Gunnarsson/Rojas 1997 s.177)

Arbetskraften var hämmad och fast på landsbygden, det fanns ingen möjlighet för bönderna att investera, i och med att staten beslutade vad som skulle odlas och till vilken mängd. Dessutom lade statsmakten beslag på vinsten vid försäljningen. För att kompensera bönderna fick de små "jordplättar" där de fick odla för det egna hushållet, men det fick även säljas på den privata marknaden. Landsbygdsindustrin och storstadsindustrin hade ingen koppling mellan varandra. På landsbygden var det de lokala behoven som styrde tillverkningen. Det fanns en tanke att "jordbruk och industri skulle utvecklas i balans och med hjälp av varandra",

men det blev inte så eftersom hushållen inte fick möjlighet att utnyttja vinsterna i och kunde därmed inte heller kunde spara eller konsumera. (Gunnarsson/Rojas 1995 s.178 ff)

I syfte att ena partiet och driva bort kapitalisterna från makten uppmanade Mao till Kulturrevolutionen, som pågick mellan under 1960 – talets mitt. Till sin hjälp tog Mao unga studenter och en ”kamp mot gamla tankar, gammal kultur, gamla seder och vanor” startades. Det var helt enkelt en ”anti kultur” epok. Stor inslag av våld förekom och de borgerliga elementen förföljdes i samhället. (Björk K&C 1997 s.347ff)

Detta kapitel visar på grunden till den ekonomiska utvecklingen som skett i Kina efter kommunismens maktövertagande.

4. DET NYA KINA

Efter Mao Zedongs död 1978 tog nya mer liberala ledare över makten och de valde att reformera den ekonomiska politiken. Det innebar att staten lättade kontrollen över industrierna och tillät viss privatisering. Landet blev tvunget till att öppnas mot omvärlden.

4.1 Reformpolitiken från 1978

Efter reformerna 1978, då de försökte få ökade inslag av marknadshushållning ökade antalet småföretag inom stadsområdena. Det var främst inom servicesektorn expansionen skedde. Utländskt kapital bidrog till utvecklingen och allt fler utländska besökare kom in i landet. Detta blev ett problem för de styrande i landet eftersom det ledde till att folket fick en större inblick i vad som skedde i världen, att andra länder skaffat sig ett ekonomiskt försprång gentemot Kina. Ett annat problem var att de ekonomiska klyftorna ökade. Egna småföretagare i städerna kunde tjäna flerfaldigt mot en statsanställd med låst lön. Den ekonomiska utvecklingen stimulerades i större städer och provinser som hade kontakt med andra länder men samtidigt började avlägsna byar och provinser släpa efter. (Björk K&C 1997 s.390)

Ovanstående förändringar kom att kallas Kinas andra revolution, då Maos maktövertagande och socialisering var den första revolutionen. Med den andra revolutionen kom en ny författning, en så kallad socialistisk modernisering. Denna förnyelse kom att påverka jordbruk, industri, vetenskap, teknologi och försvar. Målet med denna modernisering var att bli en socialistisk ”stormakt” år 2000.

I 1978 års författning förtydligades:

1. *Den ideologiska grunden samt enhetstanken*; Befolkningen skulle leva efter marxismen -leninismen blandat med Mao Zedong doktrin. ”Det skulle bidra till en odelad, mångnationell, socialistisk stat styrd genom proletariats diktatur.” (Demker/Halvarsson 1994 s.136)
2. *Medborgarnas fri- och rättigheter*. Till denna kom det till punkter men dock inom socialistiska systemet.
3. *Ägandets principer*. Det skulle finnas statligt och kollektivt ägande. Till det kollektiva ägandet tillkom det kooperativt ägande och statsunderstödd sysselsättning. Medlemmar i folkkommunerna skulle få odla små jordlotter till husbehov.
4. *Befogenheterna för statliga organ*. De beslutande organen på central och lokan nivå fick utökade befogenheter. Valsystemet blev tydligare.

5. *Kommunistpartiets ledande och kontrollerande roll.* De fick ett större ansvar över försvaret. (Demker M, Halvarsson 1994 s. 138)

Efter Mao Zedongs död insåg de ledande i landet att något måste göras åt den expanderande befolkningsutveckling som skedde i landet. Ett barn per familj var målsättningen och för att detta skulle kunna genomföras fick de styrande i landet tillgripa uppmuntran och tvång. Bland annat skaffades det bara ett barn per familj fick de mer i bidrag och ju fler barn de fick desto mindre pengar fick familjerna från staten. Denna familjeplanering hade större framgång i de stora städerna än ute på landsbygden, där en manlig arvinge stod för en trygghet på bondens ålderdomliga höst, eftersom sonen skulle ta över familjens försörjning. Detta har lett till att 1984 och framåt i tiden, kom rapporter att bondefamiljer dödat eller sålt sina flickebarn. Vidare blir det ett problem, vilket leder till att en snedvriden könsfördelning börjar råda i landet. Utländska protester uppstod och Kinas ledning var tvungen till att tillåta tvåbarns familjer. (Björk K&C 1997 s.393ff)

Under 1980-talets mitt uppstod en politisk kris. Det var studenter som uttryckte sitt missnöje, de krävde frihet och demokrati. Dessa uppror skapade rädsla hos den kinesiska ledningen, vilket ledde till att många lärare vid universiteten förlorade sina poster. Trots detta valde den politiska ledningen att öppningen mot utlandet skulle fortsätta samtidigt som partiets diktatur skulle kvarstå. Dessa förändringar ledde till ett stort underskott i Kinas handelsbalans. Tidigare hade landets ledning varit i stånd att förhindra inflation, men denna utveckling ledde till stark inflation. Priser fick löpa fritt och det ledde till spekulation, många av de politiska ledarna blev skarpslipade affärsmän, som skaffade sig egna ekonomiska fördelar. Detta bidrog till att korruptionen växte. Innan hade kineserna ansetts vara omutbara och hederliga. (Björk K&C 1997 s.390ff)

4.2 Ett modernare Kina

Under de trettio första åren med kommunistiskt styre tog staten hand om mer än 90 % av ekonomin. Den övervakades av staten eller lokala myndigheter. Detta var då ett hinder för ekonomisk tillväxt för kollektivt och privat ägande av företag men också för en påtagligt växande marknadssektor. Efter 1981 ville Kina ”förverkliga planekonomin på basis av ett system av offentligt ägande, men på samma gång utarbeta marknadsanpassningens biroll” (Gittings. J 1990 s.150) Planen skulle inkludera produktion av järn, stål, spannmål som skulle säljas och produceras av staten. Medan marknaden skulle inskränkas till ”lokala produkter”.

Kritik mot planen var att Kina haft för stora mål och staten fått för stort förfogande över tillgångarna och detta ledde till att befolkningen fick sämre levnadsstandard. Tanken var att planen och marknaden skulle jämsställas, och att antalet privatanställda och privat ägandet steg från 4 % 1978 till cirka 50 % 1986. I städerna kunde detta märkas genom privatägda restauranger, skomakare, små livsmedel- och klädbutiker och så vidare. Inhemska experter var överens om att denna konkurrens var sund för de statligt ägde företagen och ledde till att skapa arbetstillfällen likväl ökade kraven på de statligt anställda att förbättra servicen samt öka kvaliteten på dessa produkter. Samtidigt tog den privata sektorn efter de statliga företagens arbetsförsäkringar till de anställda. (Gittings, J 1990 s.152 ff?)

4.3 Företag i Kina

Ett problem som Kina hade, var problematiken med ”ägande genom folket med förvaltning genom de statliga institutionerna”. 1984 kom en reform som innebar att fabriks ledare övertog ansvaret över produktionen och resultaten, medan partiet och staten inte skulle blandade sig i. Detta ledde till ökat ansvar för företagsledare. Inkomsterna skulle anpassas efter lönsamheten i företagen, vinster blev till återinvesteringar och inte bara utfördelade som inkomster. Under tiden var det viktigt att övervaka så det exempelvis inte blev enorma prishöjningar eller slarvbyggen enbart för att öka vinsten. Kritik kom från företagsledare som ansåg att de fick bära ansvar för ekonomiska resultat även om det var överkapacitet på personal men trots det blev arbetet dåligt utfört.

1985-1986 kom äganderätsreformen att införas, aktieinnehav samt en aktiebörs tilläts. Experimenten innefattade småföretag, där aktieköpen baserades på väntad aktieutdelning och inte i spekulation. Oftast (över 90 %) var det anställda i företaget som köpte dessa aktier och därmed blev utdelningen som en dold extra bonus. Planer fanns på att beskatta utbetalningar och att införa ett utbetalnings tak när dessa låg på mellan 30-100 % av aktievärdet. (Gittings, J 1991 s.153)

Vardagligen var det priserna som folket mötte i och med de ekonomiska reformerna. Staten ansåg att prisreformen var ”nyckeln till reformen av hela den ekonomiska strukturen” medan folket såg den som ett hot mot levnadsstandarden. Befolkningen var villig att gå med på ”högre löner men inte högre priser”. Syftet med denna reform var dock att dra ner på statliga subventioner samt att uppmuntra konkurrensen. (Gittings, J s156)

4.4 Ekonomisk tillväxt

Den ekonomiska utvecklingen har varit mycket god under den kommunistiska planekonomins anda. 1950-1980 var den ekonomiska tillväxten mycket högre än för genomsnittet för ett u-land. Produktionen av jordbruksprodukter ökades och nöden mer eller mindre försvann. Industriproduktionen ökade även väldigt starkt, redan i början av 1980-talet beräknades Kina stå för över 3 % av världsproduktionen. (Gunnarsson/Rojas 1997 s.174)

Mycket av de ekonomiska framgångarna har kommit till stånd genom tvångsmetoder för planekonomins verkställande. Trots att Kina kollektiviserade jordbruket och förstatligade industrin är det detta som ligger till grund för den marknadsekonomiska utvecklingen. Detta beror på två viktiga omständigheter. En faktor var att Kina fick en politisk enhet i landet, det skapades enhetliga organ som gjorde att landets ekonomiska intressen enades, vilket ledde till ”enhetliga former för lokal samverkan”. Den andra faktorn som spelade in var de reformer som skapats för att få ett mer jämlikt samhälle. Stora satsningar gjordes inom utbildningsområdet och var av stor betydelse, men störst inverkan hade jordreformen. Den innebar att det inte längre skulle finnas jordägarklass, men även köpmän och penningutlånare försvann. (Gunnarsson/Rojas 1997 s.174)

I dagsläget är Kina det land som den ekonomiska tillväxten är störst och detta med hjälp av utrikeshandel som tidigare varit helt uteslutit. (Gunnarsson/Rojas 1997s.180)

Efter reformen 1978 då den statliga kontrollen minskades, medförde det till att den ekonomiska tillväxten ökade. Mellan 1978 och 1995 tredubblades BNP, befolkningsökningen minskades och capitalinkomsten steg 2.7 gånger. Den stigande tillväxten berodde på att de förbättrade effektiviteten. Kina övergav det kollektiva jordbruket och de införde produktionsbeslut till lantbrukarna. Jordbrukarna fick åter makten över sin mark och vinsterna ökade eftersom att de fick mer betalt över sina varor och större tillgång över marknaden. (Internet 6)

Kinesiska staten minskade kontrollen över de små industrierna, och företagens handel med utlandet ökade. Detta ledde till att allt fler från utlandet investerade i Kina i och med de låga produktionskostnaderna. Monopolet på utrikeshandeln togs bort och företagen fick större rättigheter och större självständighet. Yuan den kinesiska valutan devalverades och handeln

ökade med 13.5% per år mellan 1980-97 och Kinas andel av världshandeln ökade från 0.8% till 3 %. Detta ledde till att resurserna ökade och produktiviteten ökade påfallande. Kinas per capitainkomst steg med 6 % per år 1978-95, det innebar en ökning till hälften av genomsnittet i världen från att tidigare bara haft en fjärdedel. Men trots den växande ekonomin så har det tillstött problem med stabiliseringen. Kina har under perioder haft allt stigande inflation som följts av försvagad tillväxt och begränsad inflationstakt. Den har i genomsnitt mellan åren 1979-97 varit 7.8% med som lägst 2 % 1982 och som högst 20% under 1988 och 1994. Orsaker till inflationen är användandet av krediter till företag genom banksystemet. Detta blev grunden till monetär expansion det vill säga att de tryckte upp mer pengar och det bidrog till inflation i ekonomin. En annan orsak var överkonsumtion och överinvesteringar. Den ökade efterfrågan på investeringar ökade mer än utbudet. Inflationen minskade från 20% till 4.7% på 24 månader. Samtidigt låg tillväxten för reformperioden över det genomsnittliga. Det som bidrog till att hålla nere kostnaderna för att minska inflationstakten var att Kina inte har någon fackrörelse som påverkar arbetsmarknaden, samt löner i form av varor och tjänster inom den statliga sektorn. ”Under de senaste 35 åren har den ekonomiska utvecklingen lett till att Kina utvecklats från ett fattigt lågteknologiskt land till en relativt modern ekonomi.”(Internet 6)

Enligt Världspolitikens dagsfrågor och författaren Leijonhufvud är det en tidsfråga innan Kina går om USA som världens största ekonomi. Detta om man tittar på köpkraftsrelaterad BNP. Medan Fredrik Sjöholm professor i Asiatisk ekonomi på handelshögskolan säger att Kina inte ens är ekonomisk stormakt nu och kommer kanske bli det om 25 år. De är dock enade om att Kina kan konkurrera med USA om 20-25 år om tillväxten fortsätter i samma takt. (Kina-Länder i fickformat nr 811 2002) samt (Intervju med Fredrik Sjöholm; professor handelshögskolan Sthlm)

4.5 Trovärdig ekonomi eller inte

Den statistik som Kina redovisar är inte helt pålitlig, det beror på de problem som uppstår när ekonomisk data insamlas från 1,3 miljarder människor och 100-150 miljoner av dessa bor utanför sin hukou (hushållsregistreringssystemet). Men även att dessa data ligger till grund om den lokala kader ska befordras eller inte. Detta kan leda till att när den ekonomiska tillväxten är god så kan en överrapportering ske samt att när ekonomin är svagare så sker en underrapportering. Utländska bedömare har på senare år diskuterat om de ekonomiska tillväxtsiffrorna från slutet av 1990-talet verkligen stämmer. Belägg för att denna teori skulle

stämman var att Kinas BNP ökade snabbare än vad energiförbrukningen gjorde, även att jordbruksproduktionen ökade trots att landet drabbats av kraftiga översvämningar, det såldes mer konsumtionsvaror än vad hushållen konsumerade samt trots minskade produktion av cement och stål så ökade investeringarna. Arbetslösheten ökade och deflation rådde. En annan sak som fått bedömarna att reagera var de tämligen stabila tillväxtsiffror som redovisas väldigt tidigt efter avslutad tidsperiod, samt att dessa siffror endast i undantagsfall justerades. Kina bestrider denna kritik med att landet går igenom stora omstruktureringar, där företagen använder allt effektivare teknik som kräver mindre energiförbrukning men även att gamla energikrävande företag lagts ner. Arbetslösheten ökade på grund av företagen rationaliserats samt att ökat BNP trots deflation klargjordes dessutom med att landet hade en ”industriell överkapacitet”. (Internet 2)

4.6 Ekonomin under 2003-2004

Ökade investeringar för att bidra till ökad export samt att bankerna höjde sina krediter till privata låntagare bidrog till expanderad fastighetsmarknad i stora städer. Åren 2003 - 2004 visade Kina på tendenser på överhettning i ekonomin. I de stora städerna hade fastighetsmarknaden kraftigt vuxit och försäljningen av privata bilar hade fördubblats. Vidare ledde allt detta till att efterfrågan på råvaror som stål, aluminium, cement och energi råvaror ökade kraftigt, och priserna steg inte bara i Kina utan även i övriga världen. För att inte få en överhettad ekonomi valde den kinesiska staten att göra mindre investeringar i energikrävande industrier detta gjordes med att minska deras krediter. Myndigheterna ha varit motståndare till att höja de artificiella lågaräntorna för att bidra till att kyla ner den ekonomiska tillväxten, detta för att det drabbar de statliga företagens dåliga lån. Största hotet mot partiets ekonomiska planering är de lokala kadrer som vill höja den egna levnadsstandarden genom snabb ekonomisk tillväxt vilket gör att de inte alltid lyssnar på statsmakten i Peking. (Internet 2)

4.7 Skillnader mellan städer och landsbygd - ojämn fördelning

Kina har blivit ett av världens mest ojämlika länder gällande inkomstnivå. Totalt är det 58 miljoner enligt Kinas siffror men 350 miljoner enligt världsbanken som lever under fattigdomsstrecket. Det vill säga de att lever på under 1 USD per dag, det enligt världsbanken definition på fattigdom. (Länder i fickformat nr. 811 2002 s.38) Störst skillnad är det mellan landsbygd och stad. En stadsbo beräknas ha en disponibel inkomst som är tre gånger så stor

jämfört med en landsbygdsbo. En orsak till denna klyfta är att staten främjat den ekonomiska utvecklingen i städerna, trots att större delen av befolkningen (60 %) bor på landsbygden får de knapp något stöd av de skattefinansierade transfereringarna, endast 10-15% går till landsbygden resterande går till städerna. Till detta tillkommer fallande priser på jordbruksprodukter som också bidrar till fallande inkomst för bönderna. (Internet 2)

I Kina finns också *hukou-systemet* (hushållsregistreringssystemet). Det betyder att de skiljer på landsbygdsbor och de som bor i städer, vilket ger dem olika rättigheter. En stadsbo har rätt till den sociala välfärden, däremot har en landsbygdsbo endast rätt till att odla marken. Förut innebar detta system att kineserna inte kunde förflytta sig fritt mellan landsbygd och städer. Men de ekonomiska reformerna har gjort att det lättare att flytta från landsbygden men det är fortfarande rätt svårt att komma in i städerna. I dag beräknas 100-150 miljoner bo utanför sin *hukou* dessa klassas i städerna som andra klassens medborgare och kallas för "kringdrivande befolkning". Den höga fattigdom som råder på landsbygden gör att allt fler söker sig till städerna, där tar de farliga och dåligt betalda arbeten. I städerna får de högre inkomst än den de skulle ha haft på landsbygden. Detta bidrar till ett "socialt missnöje" än dem som står utanför, då de ser den utveckling som råder där men som de inte riktigt kan ta del utav. Därför ses nu *hukou-systemet* över. (Internet 2)

Den ekonomiska tillväxten har en baksida som har uttryckt sig i ökade ekonomiska klyftor mellan städer och byar. Men också mellan människor med olika samhällsställningar på samma ort. Miljontals har blivit arbetslösa till följd av ineffektiva statliga företag. (Utrikesanalys Mellbourne jan 1999)

Landsbygden och fattiga provinser drar efter i den ekonomiska tillväxten som finns i städerna. Tidigare har andelen fattiga minskat kraftigt men 2003 ökade andelen fattiga för första gången på ett kvarts sekel. Omkring 150 miljoner på landsbygden är arbetslösa och undersysselsatta. (Internet 9)

Arbetsrapporten till Nationella Folkkongressen i mars 2004 skriven av premiärminister Wen Jiabaos tyder till att Kinas ledare är medvetna om de ökande klyftorna som finns i landet.

För att lösa dessa problem har landet beslutat att prioritera löne- och skattereformer i förhållande till städerna och den efterblivna landsbygden. Det har de lovat på grund av de ökade oroligheter på landsbygden med arbetsstrejker och protester mot låga löner, otrygghet och dålig arbetsmiljö att skapa nya arbetstillfällen. 80 miljoner arbeten har regeringen lovat att skapa till dem undersysselsatta på landsbygden samt de som förlorat sina jobb i städerna.

(Länder i fickformat nr 811 2002) De har även börjat fokusera på socialpolitik, hälsopolitik, utbildning och miljö. Men det viktigaste är dock den ekonomiska tillväxten. (Internet 8)

4.8 Kina och omvärlden

EU vill inte erkänna Kina som en marknadsekonomi. Detta för att EU anser att det förekommer för mycket statlig inblandning i företagens ekonomi och att lagstiftningen är för svag för att kunna få det erkännandet. Kina har enligt Financial Times försökt bli en marknadsekonomi i omvärldens ögon, detta för att det skulle bli svårare för andra länder att lägga antidumpningsavgifter på varor som importeras från Kina. (Internet 1)

Kinas högsta tjänsteman för handelsrätt Wang Shichun säger i en intervju med officiella China Daily att "EU:s inställning skadar det normala handelsutbytet" EU är inte övertygade över att Kina är en marknadsekonomi, detta på grund av prisdumpningen av textilexporten samt statens inblandning. Kina anser om de blir erkända som en marknadsekonomi blir det svårare att anklaga ett företag för prisdumpning. Wang Shichun säger också att 70% av Kinas ekonomi är marknadsbaserad. Enligt WTO krävs det att 60% av ekonomin är marknadsbaserad för att landet ska kallas för marknadsekonomi. EU:s ambassadör i Kina säger dock att de arbetar på att lösa detta problem tillsammans med Kina. (Internet 7)

Kina koncentrerar sig mycket på kontakter med omvärlden, Kinas tidigare största rivaler USA, Japan och Sydkorea är tillsammans med Taiwan och EU, Kinas viktigaste handelspartners och investerare. De har också gått ihop med ASEAN om ett frihandelsområde, de försöker också förbättra relationer med sina grannar Indien, Ryssland och de centralasiatiska länderna rörande gränserna och dess tvister. (Internet 8)

Relationen med USA har förbättrats efter den s.k. "flygplanskrisen", nyligen kallade George W. Bush Kina för en diplomatisk partner och Kinas premiärminister sa om Kinas och USA:s relationer "det viktigaste bilaterala förhållandet i världen". En orsak sägs vara att Kina stödjer USA i arbetet mot terrorismen. (Internet 8)

EU och Kina etablerade 1975 diplomatiska förbindelser med varandra. De utgjorde basen för EU:s handelsrelationer med Kina i och med ett handelsavtal som sedan 1985 reviderades till ett Trade and Cooperation Agreement. (Internet 8)

4.9 Kinas inträde i WTO

2001 blev Kina medlem i WTO världshandelsorganisationen, detta sedan både EU och USA givit sitt godkännande. Inträdet kom till genom att USA-kongressen 2000 beviljade Kina normala handelsförbindelser, något som givits efter årlig prövning tidigare. Medlemskapet i WTO ger Kina tillgång till den internationella marknaden och stärker därmed landets privata företag och skärper de omoderna statsbolagens problem. Samtidigt som de har tillgång till den utländska marknaden så har även andra länder tillgång till Kinas marknad och de inhemska företagen kan räkna med konkurrens från utländska entreprenörer. De kan också drabbas av de regler och lagar som medlemskapet i WTO framtvingar.

(Länder i fickformat nr. 811 2002)

I och med Kinas inträde i WTO förhandlades det fram övergångsregler som skulle reglera övergången till medlemskapet. Det innebar att övergången skulle ske långsamt och att Kina skulle öppna upp för utländska investerare successivt. Dock ställdes det krav på Kina att de gjort avregleringar till 2006-2007 för att anpassa sig till WTO - medlemskapet. Fram till nu har Kina klarat av att avreglera tullar och tulladministration, men det återstår fortfarande handelshinder. Dessutom har landet inget fungerande rättssystem för ”immateriella rättigheter”. Största problemet är dock krångliga och utdragna tullprocesser och orättvis priskonkurrens från inhemska företag. (Internet 2)

De ekonomiska reformerna som innebär att landet öppnat sig för utländska investerare medför att Kina fått en starkare kontakt med omvärlden. Medlemskapet i WTO innebär också att landets handel, import och export har intensifierats. År 2004 var Kina det land i världen som hade den största marknad med utländska investerare. Detta medför att landet är mer beroende av andra länder. 60 % av Kinas totala BNP 2004 utgjordes av export och import. Efter inträdet i WTO har Kinas export blivit mer inriktad på elektroniska produkter från att tidigare varit mer inriktad på textil- och konfektion, även om den delen fortfarande är av stor betydelse. De elektroniska varor som exporteras är produkter som byggs ihop i Kina, medan komponenterna importerats. Största importen består av råvaror, såsom olja och stål men också av bilar. Detta på grund av den ökade levnadsstandard som har kommit att bli i Kina. (Internet 2)

4.11 Tankar från en Asienexpert i ekonomi

Fredrik Sjöholm är professor i asiatisk ekonomi på Handelshögskolan i Stockholm och till honom skickade vi ett mail med några frågor efter att ha sett en intervju med honom på nyhetsmorgon, där de pratade om Kinas ekonomi. (Bilaga 1)

Fredrik Sjöholm ansåg att Kina inte var en stormakt ekonomiskt även om de kanske är det politiskt. Men däremot kommer nog Kina bli det om den ekonomiska tillväxten fortsätter om ca 20-25 år. Men det är enligt honom svårt att säga om tillväxten kommer att fortsätta i samma takt på grund av de osäkerhetsfaktorer som finns i Kina. Som det ser ut idag är Kinas ekonomi lika stor som Italiens mätt i BNP current prices. Han tror dock att den ekonomiska utvecklingen kommer att fortsätta växa med ca 7 % per år och därmed kommer bli en stor ekonomi om 15-20 år, men han kallar sig också optimist för att tro detta. Han ser inga tendenser till demokratisering i Kina även om många anser att det krävs demokrati för en fungerande marknadsekonomi. Han anser att det är svårt att finna länder som har en fungerande marknadsekonomi som har ett auktoritärt politiskt styre. Men ett land kunde han komma på och det är Singapore, ett land som Kina studerar noga. Så Fredrik Sjöholm har svårt att se att kommunistpartiet kommer att lämna ifrån sig styret.

Han anser att Kina infört marknadsekonomi även om begrepp är ett ”relativt begrepp” och de är på väg att införa allt mer marknadsekonomi även om staten reglerar många sektorer hårt.

5. ANALYS OCH DISKUSSION

I och med de ekonomiska reformerna har Kina påbörjat en resa från planekonomi till en marknadsanpassad ekonomi. Den största förändringen skedde 1978 i och med den reform som trädde i kraft efter Mao Zedongs död. Dessa reformer ledde till ökade inslag av små privatägda företag i städerna. Landet började föra en liberalare handelspolitik gentemot omvärlden, alltfler utländska företag valde att investera och lägga sin produktion i Kina. Det skulle förekomma ett kollektivt ägande och på landsbygden även rätt att odla utöver det staten krävde, för egen vinning. Det hjälpte till att utveckla den ekonomi som idag mer eller mindre råder. Landet har kommit en bit på väg men ännu återstår hinder för att en ren marknadsekonomi ska råda. Bland annat måste det finnas ett fungerande rättssystem för att utlandet ska våga fortsätta investera i landet.

Helt klart är det intressant att se den ekonomiska utvecklingen som skett i Kina de senaste trettio åren.

Eftersom landet är stort och har världens största befolkning är det inte svårt att inse att informationssamlandet är både tidskrävande och samtidigt lätt kan bli missvisande. Då de lokala kadreerna befördas efter ekonomisk tillväxt i det lokala området, ligger det i deras intresse att visa på positiv tillväxt. Lätt är det då att inse att överpositiva resultat redovisas likaså att resultatet vid dålig tillväxt skrivs ner.

Mycket av den ekonomiska tillväxten beror på de utländska företagens etablering i landet men även att den egna industrin effektiviserats. I och med privatiseringen av företag leder det till att vinsten kan gå till nyinvesteringar istället för att staten tar hand om allt.

Kina landsbygd lever i stor utsträckning kvar i ett planekonomiskt samhällssystem, bönderna har inte rätt att äga marken de odlar men har rätt att till viss del odla grödor för egen vinning. Detta medför stora skillnader mellan städer och landsbygd eftersom i städerna har de möjlighet att investera i till exempel fastigheter. Även den sociala välfärden skiljer sig åt mellan stad och by, endast 10-15 % av Kinas stats transfereringar når landsbygden. Vi anser att detta inte är en rättvis fördelning när Kina som kommunistisk stat förespråkar ett jämlikt samhälle. Alla invånare i landet har därmed inte samma förutsättningar, vilket kan leda till missnöje. Detta har visats sig genom strejker i protest mot de dåliga arbetsförhållanden och löner som finns på landsbygdens lokala industrier och jordbruk. Dessa krav har till viss del infriats eftersom statsmakten är oroliga för mobilisering och få dessa emot sig.

De diskussioner som förekommer huruvida Kina är en marknadsekonomi eller inte är en ständigt återkommande frågeställning, eftersom Kina anser att de uppfyller de krav som ställs för att klassas som marknadsekonomi medan omvärlden är oense. EU anser att den statliga inblandningen är för stor medan Kina säger att 70% av deras ekonomi är marknadsbaserad och enligt WTO:s definition måste 60% vara det för att räknas som marknadsekonomi.

Kina är sedan 2001 medlem i WTO och detta betyder att Kina har rätt delta i den globala handeln men för detta ställs vissa krav. Dessa har Kina till stor del infriat men övergången sker successivt för att inte för stor omstrukturering ska ske på en gång. Vi tror att detta medlemskap kan medföra vissa förändringar även för den enskilda individen. Krav på att landet ska demokratiseras kan vara ett av dessa. Eftersom alltfler utländska företag väljer att investera och lägga sin produktion i Kina är det naturligt att landet får mer influenser från omvärlden. Detta gör att medborgaren får ökad insyn och därmed kanske börjar ställa andra krav än vad de tidigare har gjort. Även omvärlden får en ökad insyn i landet och det gör det svårare för statsmakten att trycka ned missnöje hos den egna befolkningen.

I och med att landet haft en ekonomisk reformpolitik visar kanske på att landet börjar demokratiseras.

Kina har trots kommunistiskt styre lyckats få en fungerande början till marknadsekonomi. Fortfarande är det dock stor inblandning från staten. Frågan är hur länge den statliga inblandningen kan fortgå i denna utsträckning, kommer företagsledningarna och utländska investerare att tillåta detta? Eller är det så att Kina med sin billiga arbetskraft får omvärldens företagsledare att blunda för det som sker? Samtidigt konkurrerar de lokala företagen med de utländska på olika villkor. Detta gör att missnöjet hos de utländska investerarna ökar.

5.1 Fortsatta studier

Från marknadsekonomi till demokrati?

I Kinas författning står det att Kina är en socialistisk stat där all makt ligger hos folket. Men staten och kommunistpartiet har länge varit en och samma. Men sedan 1982 har partiets ledande roll minskat lite, man började då skilja partiet och det administrativa åt.

Kina är i praktiken enpartistat även om de har små partier vid sidan om, dessa har ingen egen opposition och samarbetar med kommunistpartiet. (Internet 10)

Med den ekonomiska utvecklingen anstränger sig det kinesiska Kommunistpartiet att behålla sin legitimitet. Trots detta börjar Kina gå mot ett civilt samhälle. En bidragande orsak är den enorma it-utvecklingen som är gigantisk i Kina. Landet har i dag den största Telecom marknaden i världen. Detta ökade informationsflöde gör det svårare för staten att övervaka vad medborgarna säger och läser. Partiet är lite splittrat i frågan eftersom it och Telecom anses vara bra för Kinas ekonomiska utveckling samtidigt som det blir ett hot eftersom det är lättare att komma över och sprida ”förbjuden” information. Dock försöker de kontrollera informationen som finns på Internet genom att blockera hemsidor samt vissa sökord som de anser vara ett hot. Trots detta kan it-kunniga kineser ta sig förbi dessa spärrar med hjälp av Proxyservrar och på den vägen komma över förbjuden information. Även SMS försöker de kontrollera, men 20 miljarder SMS per månad måste vara omöjligt att övervaka. (Internet 2)

Även fler icke-statliga organisationer, non-governmental organisations, NOGs är på framväxt i Kina. Dessa skall dock inte förväxlas med de ”icke-statliga” organisationer som får stöd från den Kinesiska staten och det kommunistiska partiet (Government Operated NOGs). De privatdrivna oberoende registrerade NOGs (cirka 300 stycken) jobbar bland annat med fattigdomsbekämpning, miljöförstoring, AIDS, juridisk hjälp och handikappade barn. Dessa måste dock vara registrerade hos de kinesiska myndigheterna för att kunna fungera. Det är dock fortfarande förbjudet bilda till exempel fristående fackföreningar. Däremot finns det opinionsbildande NOGs dessa återfinns i miljörörelsen. Dessa kan staten använda sig av för att få ett ökande miljömedvetande hos befolkningen. Trots att landets ledning behöver NOGs inlägg i samhället, så oroar de sig för alla organisationer som inte kontrolleras av partiet. Även pressfriheten hör ökat något trots att dagstidningarna övervakas av det kinesiska kommunistpartiet. Tidningarna skriver oftare om känsliga frågor, och det går bra så länge tidningarna inte kritiserar kommunist partiet. 2003 hamnade dock Kina på sjätte sista plats vad gäller pressfrihet i världen av Reporters without borders (Journalister utan gränser).

Även det Kinesiska rättsystemet är reformerat, dels på grund av att tillmötes gå utländska investerare när det gäller att säkra etableringsvillkoren och patenträttigheterna, men också för att de tog åt sig av kritiken från omvärlden som säger att rättsäkerheten är låg. (Internet 2)

Genom den ökande öppenheten mot omvärlden och Kinas ekonomiska reformer lett till att den rådande levnadsstandarden har ökat och att individens frihet har blivit större. Partiets inblandning i befolkningens vardag har minskat och befolkningen kan resa, flytta, söka arbete och gifta sig utan att partiet beblandar sig i detta. Men de har inte de grundläggande friheterna och rättigheterna såsom yttrande-, religions-, organisations och pressfrihet. Att kritisera regeringen eller ha avvikande åsikter kan leda till hemska följder. De oliktankande eller kritikerna döms ofta till hårda fängelsestraff och i vissa fall dödsstraff. Denna påföljd är vanligt förekommande i Kina, och det används som bestraffning till många brott. I fängelser förekommer det ofta tortyr och andra missförhållanden. I mars 2004 skrevs de mänskliga rättigheternas skydd in i Kinas konstitution. (Internet 8)

Enligt 1954 och 1982 års författningar skall Kina utgöra en ”folkets demokratiska diktatur”. Demokrati skulle finnas för folkets vänner, medan staten skulle utöva diktatur över landets fiender. (Lindahl 2004 s.260)

Den fortsatta ekonomiska utvecklingen kommer att hänga på om Kina är villig att ha en öppen ekonomisk politik. Det kan uppkomma konflikter mellan de rika och fattiga provinserna. Med den ekonomiska utvecklingen kommer det upp krav på demokratisering och sker inte det på grund av regeringens ovilja kan det leda till att den ekonomiska utvecklingen fortsätter i allt långsammare takt. För att ekonomisk tillväxt ska fungera väl krävs det olika faktorer såsom; utbildning, demokrati, politisk stabilitet, öppenhet utåt, utveckling av institutioner samt privat ägande. (Internet 6)

Kina är i nuläget under ständig utveckling att skåda i framtiden är omöjligt men det är intressant att följa det som sker. Kommer Kina att bli en ekonomisk stormakt i framtiden samt påverkar den ekonomiska utvecklingen demokratiseringen?

Referensers

Litteratur

Björk, Kaj & Claude (1997) *"Kinas väg- från stenåldern till dataåldern"* Gnesta: Bokförlaget Rabén Prisma

Demker Marie, Halvarson Arne (2002) *"Statsskicket i elva länder"* Falköping: Liber

Gitting John (1991) *"Kina i förändring- från Mao Zedong till himmelska fridens torg"* Kristianstad: Rabén & Sjögren

Gunnarsson Christer, Rojas Mauricio (1997) *"Tillväxt, stagnation, kaos"* Finland: SNS förlag

Lindahl Rutger (2001) *"Utländska politiska system"* Kristianstad: SNS förlag

Leijonhufvud (1998) *"Kina- tröskeln till ett nytt årtusende"* Kalmar: Utrikespolitiska institutet

Janelm Rolf (2002) *"Kina-länder i fickformat nr 811"* Halvig: Utrikespolitiska institutet

Internet

Internet 1: Dagens industri 2004-06-28

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2004%5c06%5c28%5c110327>

Datum: 2005.04.13

Internet 2: Swedish trade

http://www.swedishtrade.se/i_utlandet/landrapporter/Kina.htm#2005-03-15

Datum: 2005.04.13

Internet 3: Nationalencyklopedin se blandekonomi

http://www.n.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=130555&i_word=blandekonomi

Datum: 2005.05.03

Internet 4: Nationalencyklopedin se planekonomi

http://www.n.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=284048&i_word=planekonomi

Datum: 2005.05.03

Internet 5: Nationalencyklopedin se planhushåll

http://www.n.se/jsp/search/article.jsp?i_sect_id=284081&i_history=1

Datum: 2005.05.03

Internet 6: Ekonomisk debatt 2000; Kina- en ekonomi i förändring: Arne Bigsten och Christer Ljungwall

<http://www.ne.su.se/ed/pdf/28-4-ab.pdf>

Datum: 2004.04.05

Internet 7: Dagens industri

<http://di.se/Avdelningar/Artikel.aspx?O=Index&ArticleId=2005\05\07\143016&src=di&s>

Datum: 2005.05.13

Internet 8: Svenska ambassaden 2004

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/25/85/46d15116.pdf>

Datum: 2005.04.05

Internet 9: Svenska ambassaden 2005

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/25/85/041b9cc4.pdf>

Datum: 2005.04.05

Internet 10: Landguiden

http://www.landguiden.se/pubCountryText.asp?country_id=81&subject_id=0

Datum: 2005.04.05

Fredrik Sjöholm; professor i asiatisk ekonomi på Handelshögskolan i Stockholm